

تأثیر نمایش بر پیشرفت تحصیلی و مهارت اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره دوم ابتدایی شهر تهران

فاطمه ناصری^۱ ID، مرتضی سمیعی زفرقندی^۲ ID، مریم صفرنواده^۳ ID

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. behrokh.naseri@gmail.com
^۲ دکتری تخصصی، دانشیار، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، تهران، ایران. mosamie41@gmail.com
^۳ دکتری تخصصی، انشیار، عضو هیئت علمی معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تهران، ایران. m.safarnavadeh@behdasht.gov.ir

چکیده

اخیراً در جهان، نسبت به گذشته بر مقوله تعلیم و تربیت از طریق نمایش، تأکید بیشتری شده و در جوامع مختلف به تدریج مسیر روبه‌رشدی را طی کرده است. بیشتر مخاطبان خود را در رده سنی کودکان و نوجوانان می‌یابند. با توجه به اهمیتی که این رده سنی برای مسئله تربیت و ایجاد مهارت دارد، بررسی این مقوله در دانش‌آموزان ابتدایی می‌تواند نکات مهمی را آشکار سازد. این پژوهش به روش توصیفی و تحلیلی و با تکیه بر داده‌های کمی انجام شده است. روش تحقیق، نیمه‌آزمایشی بود. جامعه آماری ۳۶۱ نفر از دانش‌آموزان را به روش نمونه‌گیری تصادفی مرحله‌ای با استفاده از جدول مورگان انتخاب و پرسشنامه مهارت اجتماعی گرشام و الیوت (۱۹۹۹) را دریافت کردند. سپس به‌طور تصادفی ساده در دو گروه ۱۸۰ نفری در دو گروه آزمایش (مدارس غیردولتی) و کنترل (مدارس دولتی) جایگزین شدند. گروه آزمایش در یک ماه و طی چهار جلسه ۴۵ دقیقه‌ای مفید در کلاس هنری (نمایش) آموزش دیدند، درحالی‌که گروه کنترل طی این مدت برنامه روزانه خود را دنبال می‌کردند و هیچ‌گونه مداخله آموزشی دریافت نکردند. پس از اجرای برنامه آموزشی، مجدداً پرسشنامه بر روی هر دو گروه اجرا شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل کواریانس نشان داد که شرکت در کلاس‌های هنری نمایش بر ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به‌طور معناداری مؤثر بوده است. این نتایج نشان می‌دهد که نمایش بر مهارت اجتماعی در ابعاد همکاری، ابراز وجود، خویشتن‌داری و همدلی، تأثیر مثبت و معناداری داشته است.

اهداف پژوهش

۱. بررسی تأثیر شرکت در کلاس‌های هنری نمایش بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره ابتدایی تهران.
۲. مطالعه میزان مهارت‌پذیری دانش‌آموزان در مقطع ابتدایی.

سؤالات پژوهش

۱. تأثیر شرکت در کلاس‌های هنری نمایش بر پیشرفت تحصیلی و مهارت اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره ابتدایی تهران چگونه است؟
۲. سن دانش‌آموزان ابتدایی چه تأثیری بر میزان مهارت‌پذیری آنها دارد؟

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی

شماره ۴۳

دوره ۱۸

صفحه ۵۸۰ الی ۵۹۷

تاریخ ارسال مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۰۷

تاریخ داوری: ۱۴۰۰/۰۵/۲۴

تاریخ صدور پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۰۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱

کلمات کلیدی

نمایش،
پیشرفت تحصیلی،
مهارت اجتماعی،
دانش‌آموزان دوره ابتدایی.

ارجاع به این مقاله

ناصری، فاطمه، سمیعی زفرقندی، مرتضی، صفرنواده، مریم. (۱۴۰۰). تأثیر نمایش بر پیشرفت تحصیلی و مهارت اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره دوم ابتدایی شهر تهران. هنر اسلامی، ۱۸(۴۳)، ۵۸۰-۵۹۷.

[dori.net/dor/20.1001.1.1735708.1400.18.43.34.7](https://doi.org/10.22034/IAS.2021.307201.1741)

[dx.doi.org/10.22034/IAS.2021.307201.1741](https://doi.org/10.22034/IAS.2021.307201.1741)

مقدمه

یکی از مراحل دوران کودکی توانایی کسب مهارت‌های اجتماعی محیط پیرامون کودک است. اصول اخلاقی که از بخش‌های مهارت‌های اجتماعی است، عامل انگیزش اشخاص برای اجرایی کردن اعمال خیر و تضمین‌کننده درستکاری و تمیزدهنده اعمال خوب از بد است. ورود به دبستان یکی از خاص‌ترین و حساس‌ترین مراحل رشد و سازگاری کودک را تشکیل می‌دهد. در این مرحله کودک باید علاوه بر شروع رسمی آموزش خواندن و نوشتن و ریاضی، روابط اجتماعی با گروه همسن را بیاموزد و این موضوع در سازگاری کلی وی تأثیر دارد. آشنا کردن دانش‌آموزان با تجربیات هنری، تفکرات و اصول بصری، زیبایی‌شناسی و تأثیر آن در فرآیند یاددهی و یادگیری در مدرسه‌ها ضروری است. به‌طوری‌که بسیاری از اندیشمندان آموزش هنر را به‌عنوان بُعد چهارم مهارت می‌شناسند. این بُعد در کنار سه بُعد دیگر آموزش یعنی خواندن، نوشتن و سخن گفتن جایگاه ویژه‌ای دارد. برخی از محققین و اندیشمندان به این موضوع تأکید دارند که برنامه‌هایی که برای آموزش هنر تدوین می‌شود، باید به‌گونه‌ای باشد تا از ظرفیت‌های آموزشی سایر دروس و واحدهای درسی در راستای آموزش هرچه بهتر هنر استفاده شود. در آموزش هنر چهار عامل نقش مهمی دارند که عبارت‌اند از: معلم باانگیزه، آموزش‌گیرنده باانگیزه، محتوای آموزشی مناسب و فضای آموزشی. با توجه به مطالب مذکور این پژوهش کوششی است در پاسخگویی به این سؤال که آیا نمایش بر پیشرفت تحصیلی و مهارت اجتماعی دانش‌آموزان تأثیرگذار است؟

درخصوص پیشینه پژوهش حاضر باید گفت تاکنون اثر مستقلی با این عنوان به رشته تحریر درنیامده است اما آثار متعددی به تأثیر نمایش بر آموزش پرداخته‌اند. سهیلی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر آموزش به شیوه قصه‌گویی، کتاب‌خوانی و نمایش فیلم بر میزان انگیزش و علاقه‌مندی کودکان به مطالعه» که با روش طرح این پژوهش شبه‌آزمایشی با گروه پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری است. نتایج پژوهش نشان داد هر سه روش قصه‌گویی، کتاب‌خوانی و نمایش فیلم می‌تواند روش‌های مؤثری برای افزایش انگیزش و علاقه‌مندی کودکان ۷ تا ۱۱ ساله به مطالعه باشد. غفاری (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «مطالعه روند نمایشنامه نویسی برای کودکان در دوران معاصر براساس نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا» که با روش تحقیق نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون با گروه کنترل، انجام داده است. یافته‌ها طبق دیدگاه بندورا، کودکان بسیاری از رفتارها را از طریق مشاهده رفتار دیگران یاد می‌گیرند؛ بنابراین کودک و نوجوان، تأثیرپذیری زیادی از هنر تقلیدی نمایش دارند و از بدو تولد با انجام بازی‌هایشان با آن اخت شده‌اند و بهتر است تعلیم بسیاری از اصول فرهنگی و ارزش‌ها از طریق هنر نمایش صورت پذیرد. شریعت‌مداری و نیک‌پور (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی-ارتباطی بر مسئولیت‌پذیری و سازگاری دانش‌آموزان» روش پژوهش از نوع نیمه‌آزمایشی و با استفاده از طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل انجام گرفته است. نتایج کلی پژوهش نشان داد که آموزش مهارت‌های اجتماعی-ارتباطی به‌طور معناداری، باعث افزایش مسئولیت‌پذیری و سازگاری با مدرسه در دانش‌آموزان می‌شود. نوروزی مصیر، رحمانی (۱۳۹۵) در تحقیقی تحت عنوان «مقایسه نمرات دانش‌آموزان مدارس مقطع متوسطه دارای فعالیت‌های فوق برنامه و فاقد فعالیت‌های فوق برنامه در آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی ماتسون» انجام داده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که

بین دانش‌آموزان مدارس دارای فعالیت‌های فوق‌برنامه و دانش‌آموزان مدارس فاقد فعالیت‌های فوق‌برنامه در میانگین کل مقیاس و مؤلفه‌های آن شامل مهارت‌های اجتماعی مناسب، رفتارهای غیراجتماعی، پرخاشگری و رفتارهای تکانشی، غرور و خودبرتربینی و ارتباط و تعامل با همسالان، از نظر آماری تفاوت معناداری وجود دارد.

در پژوهش حاضر به منظور بررسی کارکرد کلاس هنری، به‌صورت ویژه، آموزش نمایش و تأکید بر پیشرفت تحصیلی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر با طرح آزمایشی بر روی دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبستان در منطقه ۲۰ تهران انجام شده و نمونه مورد مطالعه روی دانش‌آموزان به‌صورت انفرادی و گروهی با موضوع ثابت مورد آزمایش قرار داده شده نمونه براساس محور سیستماتیک تعیین شد.

۱. رابطه هنر نمایش و یادگیری

نمایش برگرفته از واژه یونانی است که به معنی کنش است. نمایش کنشی تقلیدی است؛ کنشی برای تقلید و بازنمایی رفتار بشر (البته استثنای همیشه هست) که برایش قالب ادبی مشخصی وجود ندارد. عناصری که یک نمایش را می‌سازند، کنش و عملکرد است که اندیشه‌ها و نظرات خالقش را تحقق‌پذیر کند. هنرهای نمایشی یکی از اشکال هنر هفتگانه است که در آن بازیگر با بهره از بدن و کلام و استفاده از ذوق هنری، داستانی را برای مخاطب بر روی صحنه به نمایش درمی‌آورد. به عبارت دیگر، نمایش عبارت است از اجرای یک کلمه، مفهوم، رفتار، جمله، ایده، تجربه یا رویداد با استفاده از تکنیک‌های خاص و توسعه یک بازی. فعالیت‌های نمایشی فرصت‌های زیادی را برای آشکارسازی، حمایت و توسعه خلاقیت فراهم می‌کند. نمایش یک روش آموزشی نیز محسوب می‌شود که به افراد، در فرآیندهای آموزشی کمک می‌کند تا فعال باشند، بتوانند خود را بیان کنند، خلاق باشند، زندگی را از منظرهای مختلف درک کنند، مشتاق تحقیق و یادگیری باشند تا با همدلی خود را در ابعاد مختلف توسعه دهند (اوزدمیر و چاکماک، ۲۰۰۸)

نمایش نوعی فعالیت یادگیری دانش‌آموز محور است که مستلزم تعامل فعال و پویا بین دانش‌آموزان است. در نمایش‌های خلاقانه، دانش‌آموزان هیچ‌گونه فیلمنامه، دستیاران فنی یا مربیگری توسط معلم دریافت نمی‌کنند. با این حال، آن‌ها توسط معلم برای کوشش، تأمل در تجربیات انسانی، بازنمایی و بیان راهنمایی می‌شوند. ایده‌ها یا مفاهیم در طول فعالیت، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که تحقیق کنند، ایده‌ها و پیشنهادات خود را بیان کنند و تصمیم بگیرند. نمایش خلاق، پاسخ‌های شناختی و عاطفی فرد را ادغام می‌کند. درحالی‌که دانش‌آموزان ارائه می‌دهد، علاقه را برمی‌انگیزد، مشکلات را حل می‌کند، خلاقیت، تخیل و یادگیری عمیق را تقویت می‌کند. همچنین تجربیات و دانش زندگی دانش‌آموزان را گسترش می‌دهد. مشخص شده است که نمایش‌های خلاقانه موفقیت، تأثیرات عمیقی بر دانش‌آموزان می‌گذارد، حس کنجکاوی را برمی‌انگیزد و توسعه مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی را تقویت می‌کند (گول و کوچون، ۲۰۱۵).

نمایش به شرکت‌کنندگان این فرصت را می‌دهد تا رفتار سازنده را تمرین کنند و رسانه‌ای را فراهم می‌کند که از طریق آن دانش‌آموزان همکاری و تعامل اجتماعی را یاد می‌گیرند و باعث ایجاد اعتمادبه‌نفس و عزت نفس و همچنین یادگیری و اجتماعی شدن می‌شود. این تأکید بر انرژی بالقوه اجتماعی است که به لطف عضویت در یک گروه است و

¹ ÖZDEMİR & ÇAKMAK

² Gul, E., & Gucum, E. B.

مهارت‌های حل مسئله را توسعه می‌دهد و مهارت‌های ارتباطی نمایش همچنین مشارکت فعال را به جای منفعل بودن، مستقل بودن به جای وابستگی و تصمیم‌گیری مستقل، دموکراتیک شدن و توجه به مهارت‌های خود فراهم می‌کند. نمایش می‌تواند برای یادگیری در برنامه درسی مفید باشد؛ بنابراین، آموزش و نمایش از این نظر شبیه هم هستند که در فرآیند آموزش به یکدیگر نزدیک هستند و با کودکان سروکار دارند. آموزش سنتی را می‌توان به‌عنوان برنامه درسی خارج از کودک خلاصه کرد. با این حال، حرکت جدید در آموزش و پرورش که مفهوم آموزش کودک‌محور را مطرح کرده، با بازی کودکان ترکیب شده است. این یک حقیقت است که منظور از آموزش کودک‌محور بیشتر به بازی کودکان اختصاص پیدا می‌کند تا آموزش موضوع‌محور. علاوه‌براین، نمایش به‌عنوان شیوه بازی تلقی می‌شود که در آن هم تخیل و هم بازی بخش‌های ذاتی آموزش مؤثر هستند؛ بنابراین، نمایش بخشی حیاتی از آموزش در مدارس است (کوکسال^۳، ۲۰۱۸).

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های فرآیندهای نمایشی این است که به افراد فرصت خودشکوفایی، کار گروهی و تقسیم مسئولیت‌ها داده می‌شود. نمایش همچنین به افراد فرصتی می‌دهد تا تشویق شوند، تجربیات جدیدی داشته باشند، با خود و دیگران در صلح باشند و نسبت به دیگران مدارا کنند، زیرا هر یک از اعضای گروه این فرصت را دارند که در این فرآیند شرکت کنند. اعضای گروه موضوعی خاص را بررسی می‌کنند، تجزیه و تحلیل می‌کنند، بازی می‌کنند، تجدیدنظر می‌کنند، ترکیب می‌کنند، از دانش کسب‌شده در زندگی واقعی استفاده می‌کنند، از تجربیات خود درس می‌گیرند و این درس‌ها را در زندگی واقعی منعکس می‌کنند. افراد از طریق اجرای نمایش می‌توانند خود را بهتر بشناسند، شخصیتی خلاق بسازند و مهارت‌های خود را درک کنند (کایلی و اردال^۴، ۲۰۲۱). فعالیت‌های نمایشی در حال حاضر در تمام مراحل آموزش امکان اجرا دارد؛ از آموزش پیش‌دبستانی گرفته تا تحصیلات دانشگاهی و تحصیلات تکمیلی و تنها نیاز به گذراندن دوره آموزشی برای آموزش‌دهندگان دارد. علاوه‌براین، نمایش نه‌تنها در آموزش و پرورش؛ بلکه در بسیاری از زمینه‌های دیگر نیز مهم تلقی می‌شود. شکل قابل ارتباط نمایشنامه به فرزندان این فرصت را می‌دهد تا با یکدیگر در یک زندگی مشترک همکاری کنند؛ در نتیجه، این تغییر را به کودکان می‌دهد تا در شرایط روزمره خود را به نحو احسن بیان کنند. نمایش کودکان را تشویق می‌کند تا بیاموزند چگونه بر دیگران تأثیر بگذارند و چگونه خود را جای دیگران بگذارند. تصور می‌شود که این فعالیت ارزش آموزشی دارد. همان افراد معتقدند که تلاش برای قرار گرفتن در جای دیگران و تخیل در شرایط خاص، تجربه‌ای فیزیکی، بصری و فوری را به همراه دارد یا درباره موضوعات مشابه بحث می‌کند (اون و همکاران، ۲۰۲۰^۵).

مهارت‌های اجتماعی به رفتارهای آموخته‌شده و مقبول جامعه اطلاق می‌شود، رفتارهایی که شخص می‌تواند با دیگران به نحوی ارتباط متقابل برقرار کند که به بروز پاسخ‌های مثبت و پرهیز از پاسخ‌های منفی بینجامد. بسیاری از کودکان مهارت‌های اجتماعی مناسب را کسب نکرده و این امر منجر به توسعه مشکلات روانشناختی نظیر برقراری ارتباطات ناموفق با هم‌تایان، عملکرد نامناسب تحصیلی، عدم شرکت در فعالیت‌های جانبی و انزوا، طرد شدن توسط هم‌تایان، اضطراب، افسردگی و عصبانیت در دوران کودکی و سنین بالاتر خواهد شد (سگرین و فلورا^۶، ۲۰۱۵). برخورداری از

³ Köksal Akyol, A.

⁴ Kayılı & Erdal

⁵ Kiah-Ju Ong, Ying-Chyi Chou, Ding-Yah Yang, Chi-Chau Lin

⁶ Segrin, C., & Flora, J.

مهارت‌های اجتماعی موجب پیشرفت افراد می‌شود. مهارت‌های اجتماعی که می‌توان آن‌ها را رفتار آموخته‌شده‌ای تعریف کرد که از نظر اجتماعی قابل قبول است و ارتباط با دیگران را ممکن می‌سازد، کیفیت زندگی افراد را افزایش می‌دهد، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد به اهداف خود برسند، به‌عنوان خدمتی قابل استفاده پذیرفته می‌شود. در طول زندگی مهارت‌های اجتماعی رفتارهای خاصی است که افراد برای رسیدن به اهداف خود در طول تعامل خود با دیگران به کار می‌برند. این رفتارهای بین‌فردی مانند آشتی، درخواست کمک، آگاهی از دیگران، احترام گذاشتن، دوست بودن با دیگران و حفظ آن، رفتارهای محتوای همسالان مانند درخواست اجازه، به‌اشتراک‌گذاری، تشکر، کمک، آگاهی احساسی، تعامل عاطفی، مواردی که موفقیت مدرسه را افزایش می‌دهند مانند قاطعیت و عمل به دستورالعمل‌ها، کنترل فردی مانند مهارت حل مسئله، مبارزه با مشکلات، تصمیم‌گیری، مسئولیت‌پذیری، مثبت‌اندیشی و کنترل خشم و احساسات؛ مواردی که مهارت‌های ارتباطی مانند گوش دادن و نوبت را افزایش می‌دهند و داشتن همدلی را پوشش می‌دهد. علاوه‌براین، توجه به علایق، نیازها و خواسته‌های دیگران به اندازه‌ی منافع خود هنگام تعامل با دیگران مهم است (کروکجو و همکاران، ۲۰۱۵).

اگرچه به نظر می‌رسد که در ایران نیز اخیراً حرکت‌های محدود مشابهی آغاز شده است؛ اما هنوز شانس کسب آشنایی اولیه با هنر نمایش از طریق دیدن نمایش یا اجرای نمایش به‌ندرت و تنها برای تعداد کمی از کودکان و نوجوانان پیش می‌آید که اغلب نیز تجربه‌ای مداوم و تأثیرگذار نیست. از طرفی، غیر از مراکزی مثل مدرسه، صدا و سیما و برخی مدارس غیردولتی در این رشته مرکز آموزشی دولتی دیگری برای کسب آموزش‌های پیش‌دانشگاهی وجود ندارد. البته در سال‌های اخیر آموزشگاه‌های خصوصی ریز و درشتی به وجود آمده است اما سیاست مدونی درباره‌ی اهداف و برنامه‌های این مراکز وجود ندارد و به دلیل عمومی نبودن، چندان فراگیر نیستند و کارآیی لازم را برای همه‌ی دانش‌آموزان ندارند (غفاری، ۱۳۹۷).

۲. جامعه مورد مطالعه

در این پژوهش به منظور بررسی کارکرد کلاس هنری، به صورت ویژه آموزش نمایش و تاکید بر پیشرفت تحصیلی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر با طرح آزمایشی روی دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبستان در منطقه ۲۰ تهران انجام شده و نمونه مورد مطالعه بر دانش‌آموزان به صورت انفرادی و گروهی با موضوع ثابت آزمایش شده. نمونه براساس محور سیستماتیک تعیین و بررسی شد که نتیجه‌ی نمایش بعد از آموزش به‌صورت انفرادی و بعد گروهی انجام شد. کودکانی که در نمایش گروهی شرکت کردند، اجتماعی‌تر و خلاق‌تر بودند و به‌راحتی ارتباط برقرار می‌کردند. این آموزش تجربی که به‌صورت گروهی بوده، محرکی برای رشد ذهنی، زبانی، جسمی، اجتماعی و عاطفی کودکان فراهم می‌آورد. اگر این برنامه‌ها به گونه‌ی مؤثری سازمان داده شوند، می‌توانند محرومیت ناشی از کمبودهای محیط خانه را جبران کنند و کودک را در ساختن مبنای قوی بر سهولت رشد فردی و بارور کردن استعداد کاملش یاری کنند. هدف از انجام این تحقیق تأثیر نمایش دانش‌آموزان بر پیشرفت تحصیلی و مهارت‌های اجتماعی است، اینکه نمایش چگونه می‌تواند در فرآیند آموزش به کودکان کمک کند.

⁷ Ozlem Korukcu , Ceyhan Ersan , Neriman Aral

در تحقیق حاضر به دلیل گستردگی جامعه آماری، نمونه‌گیری به روش تصادفی-مرحله‌ای انجام می‌شود. به این ترتیب ابتدا از بین مدارس ابتدایی دوره دوم دخترانه، از بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، منطقه ۲۰ به صورت تصادفی انتخاب شد. از میان ۶۰۰۰ دانش‌آموز دختر پایه‌های چهارم و پنجم و ششم منطقه ۲۰ آموزش و پرورش تهران، با استفاده از جدول مورگان ۳۶۱ نفر تصادفی انتخاب شده، ۱۸۰ نفر در گروه کنترل و ۱۸۰ نفر دیگر در گروه آزمایش قرار گرفتند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای به شرح زیر انتخاب شد:

مرحله اول: از بین مدارس ابتدایی دوره دوم دخترانه، مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، منطقه ۲۰ به صورت تصادفی انتخاب شد.

مرحله دوم: از بین ۲۲ دبستان دوره دوم دخترانه منطقه ۲۰، چهار مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد.

مرحله سوم: از بین ۶۰۰۰ دانش‌آموز پایه چهارم و پنجم و ششم، ۳۶۰ نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند.

مرحله چهارم: از بین ۳۶۰ نفر از دانش‌آموزان، به صورت تصادفی دو گروه ۱۸۰ نفره کنترل و آزمایش انتخاب شدند. دو مدرسه غیردولتی (گروه آزمایش) از بین مدارس غیردولتی و دو مدرسه دولتی (گروه کنترل) از بین مدارس دولتی به صورت تصادفی انتخاب شد. (از هر مدرسه یک گروه ۹۰ نفره)

پس آزمون	متغیر مستقل	مرحله پیش آزمون	گروه
T_2	X1	T_1	گروه آزمایش
T_2	-	T_1	گروه کنترل

۳. تأثیر هنر نمایش بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره دوم دبستان

جدول ۱-۱ خلاصه کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش را تعیین می‌کند؛ لذا ذکر این نکته ضروری است که تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده به تنهایی برای یافتن پاسخ پرسش‌های پژوهش کافی نیست. تعبیر و تفسیر این داده‌ها نیز لازم است. ابتدا باید داده‌ها را تجزیه و تحلیل کرد و سپس نتایج این تجزیه و تحلیل را مورد تعبیر و تفسیر قرار داد. این اطلاعات لازم برای تحقیق حاضر از پرسشنامه‌ای که اعتبار آن توسط روش آلفای کرونباخ مورد آزمون قرار گرفته بود، جمع‌آوری شد و در محیط نرم‌افزاری نسخه ۲۲ SPSS با اعمال آزمون‌های آماری مناسب با توجه به فرضیات تحقیق، تجزیه، تحلیل و گردآوری شد. تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته داده‌ها بر مبنای استنباط آماری و به کمک فنون آماری مناسب، به منظور تایید یا رد فرضیه ارائه می‌شود.

جدول ۱-۱ خلاصه کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

پس آزمون		پیش آزمون					
گروه کنترل		گروه آزمایش		گروه کنترل		گروه آزمایش	
کشیدگی	کجی	کشیدگی	کجی	کشیدگی	کجی	کشیدگی	کجی
متغیرها							
پیشرفت تحصیلی	۰,۱۲۱	-۰,۵۰۹	۰,۱۲۹	-۰,۱۹۸	۰,۱۳۹	-۰,۷۰۱	۰,۲۸۱
مهارت اجتماعی بعد همکاری	۰,۱۶۳	-۰,۷۰۳	-۰,۰۶۴	-۰,۰۷۷۰	۰,۹۵۸	۰,۰۵۹	۰,۲۱۴
مهارت اجتماعی بعد از ابراز وجود	۰,۱۴۰	-۰,۸۵۲	۰,۱۸۴	-۰,۶۹۵	۱,۷۰۸	۱,۲۲۳	-۰,۱۴۸
مهارت اجتماعی بعد خویشن داری	-۰,۰۶۹	۰,۶۹۷	۰,۰۵۷	-۰,۷۰۷	۱,۱۹۸	۰,۳۰۳	۰,۳۸۴
مهارت اجتماعی بعد همدلی	۰,۱۹۰	-۰,۳۱۸	-۰,۰۱۴	-۰,۴۵۴	۱,۳۱۸	۱,۲۲۱	-۰,۱۷۹

بر اساس جدول فوق مقادیر کجی برای همه متغیرها در همه حالاتها در بازه (۲و۲-) قرار دارد و مقادیر کشیدگی نیز در بازه (۳و۳-) قرار دارد؛ بنابراین متغیرها بهنجار بوده و تاییدکننده استفاده از آزمونهای پارامتریک هستند.

جدول ۱-۲ تست نرمالیت کلموگروف-اسمیرنوف

گروه آزمایش		پیش آزمون					پس آزمون				
		پیشرفت تحصیلی	همکاری	ابراز وجود	خویشتنداری	همدلی	پیشرفت تحصیلی	همکاری	ابراز وجود	خویشتنداری	همدلی
تعداد		۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰
پارامترهای نرمالی	میانگین	۱۵,۵	۳۲,۳۸	۲۳,۰۱۶	۱۸,۹	۱۹,۵۱	۱۸,۵	۴۲,۰۵	۲۸,۳۵	۲۵,۱۵	۲۵,۰۱
	انحراف استاندارد	۲,۵۳	۴,۹۸	۳,۵۵	۳,۳۹	۳,۲۶	۳,۰۲	۲,۰۵	۰,۷۰	۱,۴۷	۱,۲۳
	Min	۱۲	۲۴	۱۷	۱۲	۱۳	۱۲	۴۰	۲۸	۲۴	۲۴
	Max	۱۸,۵	۴۳	۳۰	۲۵	۲۷	۱۸,۵	۴۷	۳۰	۲۹	۲۹
سطح معنی داری		۰,۱۹۶	۰,۲۰	۰,۱۳۴	۰,۰۵۳	۰,۲۴۲	۰,۱۳۹	۰,۲۰۰	۰,۲۰۰	۰,۰۵۶	۰,۲۰۰
گروه کنترل		پیش آزمون					پس آزمون				
		پیشرفت تحصیلی	همکاری	ابراز وجود	خویشتنداری	همدلی	پیشرفت تحصیلی	همکاری	ابراز وجود	خویشتنداری	همدلی
تعداد		۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰
پارامترهای نرمالی	میانگین	۱۵,۵	۳۲,۵۵	۲۴,۳۳	۱۸,۹۸	۱۹,۵۵	۱۵,۵	۳۲,۲۳	۲۲,۸۶	۱۹,۸۳	۱۸,۹۱
	انحراف استاندارد	۳,۹۸	۷,۳۲	۳,۰۲	۳,۳۱	۳,۰۶۰	۳,۱۰۹	۵,۳۸	۳,۵۵	۳,۲۳	۳,۴۵
	Min	۱۲,۵	۱۷	۱۹	۱۳	۱۳	۱۲,۵	۲۳	۱۵	۱۴	۱۲
	Max	۱۸,۵	۴۷	۳۰	۲۶	۲۶	۱۸,۵	۴۴	۳۰	۲۷	۲۵
سطح معنی داری		۰,۲۹۱	۰,۲۰	۰,۱۲۶	۰,۰۶۶	۰,۲۰۰	۰,۱۸۳	۰,۲۰۰	۰,۲۰۰	۰,۲۲۴	۰,۲۰۰

با توجه به جدول فوق ملاحظه می‌کنیم که میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش بررسی شده‌اند. در قسمت سطح معنی‌داری می‌توان به نرمال بودن داده‌های هر متغیر پی برد. چنانچه سطح معنی‌داری هر متغیر بیش از $0,05$ باشد، به این معنی است که داده‌های آن متغیر از توزیع نرمال پیروی می‌کنند. با دقت به سطح معنی‌داری متغیرها ملاحظه می‌شود که برای همه داده‌ها این سطح بالاتر از $0,05$ بوده؛ در نتیجه فرض صفر درست بوده و داده‌ها نرمال هستند و می‌توانیم از آزمون‌های پارامتریک استفاده کنیم.

۳-۱. تحلیل استنباطی آزمون فرضیات

۳-۱-۱ فرضیه اول: نمایش بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر ابتدایی تأثیر مثبت دارد.

جدول ۳-۱ مقایسه میانگین‌های پیشرفت تحصیلی

گروه	اختلاف میانگین پیش آزمون و پس‌آزمون	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد	T	سطح معناداری
آزمایش	۴	۱,۹۷	۰,۵۲	۸,۸۶	۰,۰۰۰
کنترل	۱	۱,۰۸	۰,۳۵	۲,۸۹	۰,۰۸۷

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در متغیر پیشرفت تحصیلی مقدار اختلاف میانگین در گروه آزمایش، ۴ است که نشان می‌دهد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در این گروه افزایش یافته است. سطح معناداری نشان می‌دهد که بین حالت پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش پایین‌تر از $0,05$ بوده و نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار بین این دو حالت و به عبارت دیگر، اثرگذاری نمایش بر گروه آزمایش است. به‌طور کلی می‌توان گفت با مشاهده اختلافات معنادار در گروه آزمایش می‌توان دریافت که نمایش بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر بوده و سطح پیشرفت تحصیلی را افزایش می‌دهد.

جدول ۴-۱ آزمون لون در ارزیابی برابری واریانس‌های خطا

متغیر	F	df ₁	df ₂	سطح معناداری
پیشرفت تحصیلی	۱۴,۹۰۲	۱	۳۷۸	۰,۰۰۰

همچنان که در جدول فوق دیده می‌شود، استفاده از آزمون لون نشان داد که واریانس خطای تغییر پیشرفت تحصیلی در دو گروه کنترل و آزمایش در سطح ۰/۰۵ معنادار است. به عبارت دیگر چون سطح معنی‌داری این متغیر کمتر از ۰,۰۵ است، نتیجه می‌گیریم که فرض برابری واریانس‌ها قابل قبول بوده و در متغیر فوق‌الذکر بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱-۵ آزمون‌های اثرات بین آزمودنی‌ها

متغیر وابسته	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
بین گروهی	۱۰۹,۷۶	۱	۱۰۹,۷۶	۳۲,۰۸۳	۰,۰۰۳
درون گروهی	۹۸,۵۹۱	۳۷۸	۳,۸۶۲	-	-
کل	۲۰۸,۳۵	۳۷۹	-	-	-

با توجه به نتایج حاصل از جدول فوق و سطح معنی‌داری متغیر پیشرفت تحصیلی نتیجه می‌گیریم بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌دار وجود دارد. چون سطح معنی‌داری متغیر کمتر از ۰,۰۵ است؛ لذا بیان می‌کند در این متغیر بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۱-۳-۲. فرضیه دوم: نمایش بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر ابتدایی تأثیر مثبت دارد. مؤلفه اول مهارت اجتماعی: نمایش بر همکاری دانش‌آموزان دختر ابتدایی تأثیر مثبت دارد.

جدول ۱-۶- مقایسه میانگین‌های همکاری

گروه	اختلاف میانگین پیش آزمون و پس آزمون	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد	T	سطح معناداری
آزمایش	۹,۶۶۶	۵,۷۱۵	۰,۴۲۶	۲۲,۶۹۰	۰,۰۰۰
کنترل	۰,۳۱۶۶۷	۲,۹۴	۰,۲۱۹	۱,۴۴۱	۰,۱۵۱

همانطور که مشاهده می‌شود، در متغیر همکاری مقدار اختلاف میانگین در گروه آزمایش ۹,۶۶ است که نشان می‌دهد همکاری دانش‌آموزان در این گروه افزایش یافته است. به‌طور کلی می‌توان گفت با مشاهده اختلافات معنادار در گروه آزمایش می‌توان دریافت که نمایش بر همکاری دانش‌آموزان مؤثر بوده و سطح همکاری را افزایش می‌دهد.

جدول ۱-۷. آزمون لون در ارزیابی برابری واریانس‌های خطا

متغیر	F	df ₁	df ₂	سطح معناداری
همکاری	۱۳,۴۵	۱	۳۷۸	۰,۰۰۱

همچنان‌که در جدول فوق دیده می‌شود، استفاده از آزمون لون نشان داد که واریانس خطای تغییر همکاری در دو گروه کنترل و آزمایش در سطح ۰/۰۵ معنادار است. به عبارت دیگر چون سطح معنی‌داری این متغیر کمتر از ۰,۰۵ است، نتیجه می‌گیریم که فرض برابری واریانس‌ها قابل قبول بوده و در متغیر فوق‌الذکر بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱-۸. آزمون‌های اثرات بین آزمودنی‌ها

متغیر وابسته	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
بین گروهی	۱۷۷,۶۳۳	۱	۱۷۷,۶۳۳	۳۰,۴۵۱	۰,۰۰۰
درون گروهی	۱۶۳,۳۳۳	۳۷۸	۵,۸۳۳	-	-
کل	۳۴۰,۹۶۷	۳۷۹	-	-	-

با توجه به نتایج حاصل از جدول فوق و سطح معنی‌داری متغیر همکاری نتیجه می‌گیریم بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌دار وجود دارد چون سطح معنی‌داری متغیر کمتر از ۰,۰۵ است؛ بنابراین بیان می‌کند در این متغیر بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

مؤلفه دوم مهارت اجتماعی: نمایش بر ابراز وجود دانش‌آموزان دختر ابتدایی تأثیر مثبت دارد.

جدول ۱-۹. مقایسه اختلاف میانگین‌های ابراز وجود

گروه	اختلاف میانگین پیش آزمون و پس‌آزمون	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد	T	سطح معناداری
آزمایش	۵,۳۳	۳,۵۴	۰,۲۶۴	۲۰,۱۶۴	۰,۰۰۰
کنترل	۱,۴۶	۲,۵۷	۰,۱۹۲	۷,۹۸۷	۰,۰۵۸

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در متغیر ابراز وجود مقدار اختلاف میانگین در گروه آزمایش ۵,۳۳ است که نشان می‌دهد ابراز وجود در این گروه افزایش یافته است. سطح معناداری نشان می‌دهد که بین حالت پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش پایین‌تر از ۰,۰۵ بوده و نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار بین این دو حالت و به عبارت دیگر اثرگذاری نمایش بر گروه آزمایش است. به‌طور کلی با مشاهده اختلافات معنادار در گروه آزمایش می‌توان دریافت که نمایش بر خویشتن‌داری مؤثر بوده و سطح ابراز وجود را افزایش می‌دهد.

جدول ۱-۱۰ آزمون لون در ارزیابی برابری واریانس-های خطا

متغیر	F	df ₁	df ₂	سطح معناداری
ابراز وجود	۷,۳۰۴	۱	۲۸	۰,۰۱۲

همچنان‌که در جدول فوق دیده می‌شود، استفاده از آزمون لون نشان داد که واریانس خطای تغییر ابراز وجود در دو گروه کنترل و آزمایش در سطح ۰/۰۵ معنادار است. به عبارت دیگر، چون سطح معنی‌داری این متغیر کمتر از ۰,۰۵ است، نتیجه می‌گیریم که فرض برابری واریانس‌ها قابل قبول بوده و در متغیر فوق‌الذکر بین دو گروه کنترل و آزمایش، تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱-۱۱ آزمون‌های اثرات بین آزمودنی‌ها

متغیر وابسته	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
بین گروهی	۲۰۸,۰۳۳	۱	۲۰۸,۰۳۳	۲۳۶,۱۴۶	۰,۰۰۰
درون گروهی	۲۴,۶۶۷	۳۷۸	۰,۸۸۱	-	-
کل	۲۳۲,۷۰۰	۳۷۹	-	-	-

با توجه به نتایج حاصل از جدول فوق و سطح معنی‌داری متغیر ابراز وجود نتیجه می‌گیریم بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌داری وجود دارد چون سطح معنی‌داری متغیر کمتر از ۰,۰۵ است، پس بیان می‌کند در این متغیر بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

مؤلفه سوم مهارت اجتماعی: نمایش بر خویشتن‌داری دانش‌آموزان دختر ابتدایی تأثیر مثبت دارد.

جدول ۱-۱۲ مقایسه اختلاف میانگین‌های خویشنداری

گروه	اختلاف میانگین پیش آزمون و پس آزمون	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد	T	سطح معناداری
آزمایش	۶,۲۵	۴,۵۵	۰,۳۳۹۱	۱۸,۴۲	۰,۰۰۰
کنترل	۰,۸۵	۱,۴۲	۰,۱۰۶۴	۷,۹۱	۰,۰۴۵

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در متغیر خویشنداری مقدار اختلاف میانگین در گروه آزمایش ۶,۲۵ است که نشان می‌دهد خویشنداری در این گروه افزایش یافته است. سطح معناداری نشان می‌دهد که بین حالت پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش پایین‌تر از ۰,۰۵ بوده و نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار بین این دو حالت و به عبارت دیگر اثرگذاری نمایش بر گروه آزمایش است. به‌طور کلی با مشاهده اختلافات معنادار در گروه آزمایش می‌توان دریافت که نمایش بر خویشنداری مؤثر بوده و سطح خویشنداری را افزایش می‌دهد.

جدول ۱-۱۳ آزمون لون در ارزیابی برابری واریانس‌های خطا

متغیر	F	df ₁	df ₂	سطح معناداری
خویشنداری	۱,۸۸۷	۱	۳۷۸	۰,۰۸۰

همچنان که در جدول فوق دیده می‌شود، استفاده از آزمون لون نشان داد که واریانس خطای تغییر خویشنداری در دو گروه کنترل و آزمایش در سطح ۰/۰۵ معنادار است. به عبارت دیگر چون سطح معنی‌داری این متغیر کمتر از ۰,۰۵ است، نتیجه می‌گیریم که فرض برابری واریانس‌ها قابل قبول بوده و در متغیر فوق‌الذکر بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱-۱۴ آزمون‌های اثرات بین آزمودنی‌ها

متغیر وابسته	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
بین‌گروهی	۲۰۲,۸۰۰	۱	۲۰۲,۸۰۰	۱۰۵,۱۵۶	۰,۰۰۰
درون‌گروهی	۲۴	۲۷۸	۱,۹۲۹	-	-
کل	۲۵۶,۸۰۰	۲۷۹	-	-	-

با توجه به نتایج حاصل از جدول فوق و سطح معنی‌داری متغیر خویشتن‌داری نتیجه می‌گیریم در دو گروه کنترل و آزمایش بین سطوح پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوت معنی‌داری وجود دارد. از آنجایی که سطح معنی‌داری متغیر کمتر از ۰,۰۵ است؛ لذا در این متغیر بین دو سطح تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

مؤلفه چهارم مهارت اجتماعی: نمایش بر همدلی دانش‌آموزان دختر ابتدایی تأثیر مثبت دارد.

جدول ۱-۱۵. مقایسه اختلاف میانگین‌های همدلی

گروه	اختلاف میانگین پیش آزمون و پس‌آزمون	انحراف معیار	میانگین خطای استاندارد	T	سطح معناداری
آزمایش	۵,۵	۴,۰۵	۰,۳۰	۱۸,۱۹	۰,۰۰۰
کنترل	۰,۶۳	۱,۳۶	۰,۱۰	۶,۰۲	۰,۰۳۰

همان‌طور که مشاهده می‌شود در متغیر همدلی مقدار اختلاف میانگین در گروه آزمایش ۵,۵ است که نشان می‌دهد همدلی در این گروه افزایش یافته است. سطح معناداری نشان می‌دهد که بین حالت پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش پایین‌تر از ۰,۰۵ بوده و نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار بین این دو حالت و به عبارت دیگر اثرگذاری نمایش بر گروه آزمایش است. به‌طور کلی با مشاهده اختلافات معنادار در گروه آزمایش می‌توان دریافت که نمایش بر همدلی مؤثر بوده و همدلی را افزایش می‌دهد.

جدول ۱-۱۶. آزمون لون در ارزیابی برابری واریانس‌های خطا

متغیر	F	df ₁	df ₂	سطح معناداری
همدلی	۵,۵۲۲	۱	۲۷۸	۰,۰۲۶

همچنان‌که در جدول فوق دیده می‌شود، استفاده از آزمون لون نشان داد که واریانس خطای تغییر همدلی در دو گروه کنترل و آزمایش در سطح ۰/۰۵ معنادار است. به عبارت دیگر، چون سطح معنی‌داری این متغیر کمتر از ۰,۰۵ است، نتیجه می‌گیریم که فرض برابری واریانس‌ها قابل قبول بوده و در متغیر فوق‌الذکر بین دو سطح پیش‌آزمون و پس‌آزمون دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱-۱۷ آزمون‌های اثرات بین آزمودنی‌ها

متغیر وابسته	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
بین‌گروهی	۴۱۰,۷	۱	۴۱۰,۷	۸۸,۷۳۱	۰,۰۰۰
درون‌گروهی	۱۲۹,۶	۲۷۸	۴,۶۲۹	-	-
کل	۵۴۰,۳	۲۷۹	-	-	-

با توجه به نتایج حاصل از جدول فوق و سطح معنی‌داری متغیر همدلی نتیجه می‌گیریم بین دو سطح پیش‌آزمون و پس‌آزمون دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌داری وجود دارد. از آنجایی که سطح معنی‌داری متغیر کمتر از ۰,۰۵ است، لذا در این متغیر بین دو سطح پیش‌آزمون و پس‌آزمون دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست‌آمده از مقایسه گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل می‌توان نتیجه گرفت دانش‌آموزانی که در نمایش شرکت کرده‌اند، نسبت به دانش‌آموزانی که شرکت نکرده‌اند، دارای پیشرفت تحصیلی و مهارت‌های اجتماعی بهتری بوده‌اند. پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش‌ها و کوشش‌های این نظام، در واقع برای جامعه عمل پوشاندن به این امر است. در تبیین و تحلیل یافته‌های مربوط به فرضیه اول تحقیق می‌توان اذعان کرد که عوامل بسیاری وجود دارد که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر انکارناپذیری دارد.

یکی از این عوامل که از نتایج این پژوهش می‌توان آن را اثبات کرد، کلاس‌های هنری است. با توجه به بررسی چرایی‌های عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی نظر بیشتر نظریه‌پردازان توجه به هنر بود. توجه جدی به هنر موجب هرچه لذت‌بخش‌تر شدن تجربه مدرسه‌ای به‌طور عام شده است و دانش‌آموزان شوق و رغبت بیشتری به یادگیری سایر دروس از خود نشان می‌دهند (فلوریدا؛ ۲۰۰۴)؛ در نتیجه می‌توان استنباط کرد، عمدتاً مطالعات بر تأثیرات نمایش به‌عنوان یک استراتژی آموزشی برای یادگیری علم متمرکز بوده. مطالعات دیگر نیز بر تأثیرات نمایش بر پیشرفت تحصیلی و نگرش‌های علمی و هنری متمرکز شده‌اند. این امر نشان داد که نمایش بر پیشرفت تحصیلی، خلاقیت، مهارت‌های تفکر انتقادی، اجتماعی، حوزه عاطفی و نگرش تأثیرات مثبت قابل توجهی دارد. چنانچه بخواهیم دانش‌آموزان از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار باشند، آموزش و پرورش باید فعالیت‌های هنری را مدنظر برنامه درسی مدارس قرار دهد.

پژوهش حاضر بیانگر این مسئله نیز است که کودکان و نوجوانان از طریق کسب مهارت‌های اجتماعی نظیر همکاری، سازشی، ارتباط و دوست‌یابی به درون گروه همسالان خود، راه یافته و پایه و اساس زندگی اجتماعی را تشکیل می‌دهند (استوارت و سندین، ۱۹۹۵). در تبیین و تحلیل یافته‌های مربوط به فرضیه دوم تحقیق می‌توان اذعان کرد که عوامل

⁸ Florida

⁹ Stuart, G. W., & Sundeen, S. J

بسیاری وجود دارد که بر مهارت اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر دارد. یکی از این عوامل که از نتایج این پژوهش هم می‌توان آن را اثبات کرد، فعالیت‌های هنری است. تربیت هنری به‌عنوان یکی از کارکردهای اساسی و مهم نظام آموزشی مطرح است. چنانچه نظام‌های آموزشی بخواهند در جهت تربیت کنش‌گران اخلاقی که کنش آنان هم‌زمان از صفحه شناختی، عقلانی و عاطفی و احساس برخوردار است، توفیق یابد، باید آن را در درجه نخست در بستر تربیت هنری جست‌وجو کنند و از امتیازات تجربه زیباشناسی بهره ببرند. به نظر می‌رسد آموزش ارزش‌ها با ابراز هنر تضمین‌شدنی است. برای پیاده‌سازی نمایش در فرآیند پیشرفت تحصیلی و مهارت اجتماعی در تمامی مدارس ابتدایی، اجرای موارد زیر از اهمیت بالایی برخوردار است:

(۱) برای مشارکت جمعی در مدارس ابتدایی نیاز است تا همه کادر آموزش بتوانند یاد بگیرند. درباره استفاده از نمایش به‌عنوان نوعی روش در مدارس، علاوه بر معلمان، کارکنان اداری، مدیران، بازرسان و متخصصان موضوعات باید در همان دوره‌های نمایشی آموزش ببینند.

(۲) در نشریات آموزش و پرورش باید به موضوع نمایش، نمایشنامه‌نویسی و روش تدریس نمایشی بیشتر پرداخته شود تا در اختیار معلمان قرار گیرد. آن‌ها نیز اطلاعات ضروری را در زمینه نمایش و مشتقاتش کسب کنند.

(۳) انجمن نمایش و نمایشنامه‌های معاصر، دانشگاه‌ها، دانشکده‌های آموزشی به‌طور خاص و وزارت آموزش و پرورش باید سمینارها، کارگاه‌های آموزشی یا کنفرانس‌هایی درباره مزایا و روش‌های استفاده از اجرای نمایش و نمایشنامه‌نویسی به‌عنوان یک روش تدریس در مدارس ابتدایی ترتیب دهد. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به این مسئله اشاره کرد که نتایج پژوهش حاضر قابل تعمیم به کل دانش‌آموزان دختر و پسر همه دوره‌های تحصیلی نیست؛ چراکه دانش‌آموزان دختر دوره دوم ابتدایی شهر تهران بررسی شده است و در صورت نیاز به تعمیم به همه دانش‌آموزان با احتیاط و دانش کافی این کار صورت بگیرد.

منابع

مقالات

- دورودیان، زهرا. (۱۳۹۲). «تأثیر روش ایفای نقش بر سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان حساب نارسای دبستانی در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ استان تهران». فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی، شماره ۲.
- غفاری، ندا. (۱۳۹۷). «مطالعه روند نمایشنامه‌نویسی برای کودکان در دوران معاصر براساس نظریه یادگیری اجتماعی آبرت بندورا»، تئاتر، شماره ۷۵، صص ۷۸-۵۸.
- نوروزی مصیر، رضا. رحمانی، جهانبخش. (۱۳۹۵). «مقایسه نمرات دانش‌آموزان مدارس مقطع متوسطه دارای فعالیت‌های فوق‌برنامه و فاقد فعالیت‌های فوق‌برنامه در آزمون رشد مهارت‌های اجتماعی ماتسون». پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، شماره ۲۱، صص. ۱۴۵-۱۵۵.
- همایی، رضا؛ کجباف، محمدباقر و سیادت، سیدعلی. (۱۳۸۸). «تأثیر قصه‌گویی بر سازگاری کودکان». مطالعات روان‌شناختی، شماره ۵۲، صص. ۱۴۹-۱۳۳.

پایان‌نامه‌ها

- امیدی نرگسی، میترا. (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی سرفصل واحدهای درسی نمایش رشته آموزش هنرهای تجسمی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. مرکز تربیت معلم. دانشکده هنر دانشگاه شاهد.

منابع انگلیسی

- Aksoy, P., & Baran, G. (2014). Review of studies at bringing social skills for children in preschool period. *Procedia Social and Behavioral Science*, 9, pp. 663- 669.
- Eisner, E. (1998). *The Role of the Arts in Curriculum planning*. Allyn and Bacon Inc.
- Florida, R. (2004). *The rise of the creative class: And bow it's transforming work, Leisure, community and every life*, New York: Basic Books.
- Ranco, M. A. (2004). Creativity, *Annual Review of psychology*, 55, pp. 657- 687.
- Gökhan, K. & Zeynep, E. (2021). Children's problem solving skills: Does Drama Based Storytelling Method work? *Journal of Childhood, Education & Society* Volume 2, Issue 1, 2021, pp. 43-57.

Gul, E., & Gucum, E. B. (2015). Creative drama applications as complementary for constructivist approaches for science courses: Teacher and student's evaluations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 2043-2050. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.875>.

Kiah-Ju Ong , Ying-C.&, Ding-Y., & Chi-Chau, L. (2020). Creative Drama in Science Education: The Effects on Situational Interest, Career Interest, and Science-Related Attitudes of Science Majors and Non-Science Majors , *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(4), em1831.

Köksal Akyol, A. (2018). Examination of the effect of drama education on multiple intelligence areas of children. *Early Child Development and Care*, 188(2), 157-167. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1207635>.

McCaslin, N. (2006). *Creative drama in the classroom and beyond* (8th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon. Mji, A., & Makgato, M. (2006). Factors associated with high school learners' poor performance: a spotlight on mathematics and physical science. *South African Journal of Education*, 26(2), 253-266.

Ozlem, K., & Ceyhun Ersan & Neriman, A. (2015). The Effect of Drama Education on Social Skill Levels of the Students Attending Child Development Associate Program , *International J. Soc. Sci. & Education* 2015 Vol.5 Issue 2, ISSN: 2223-4934 E and 2227-393X Print.

Soner Mehmet Ö., & Aygen Ç. (2008). THE EFFECT OF DRAMA EDUCATION ON PROSPECTIVE TEACHERS' CREATIVITY , *International Journal of Instruction* January 2008 , Vol.1, No.1 ISSN: 1694-609X.

Segrin, C., & Flora, J. (2015). Poo-social skills are a vulnerability factor in the development of psychosocial problems. *Human Communication Research*, 26, 489-514.

Stuart, G. W., & Sundeen, S. J. (1995). *Principles and Practice of Psychiatric Nursing*. Fifth Edition. St. Louis: Mosby.

Rahimi Pordanjani, S. (2021). Effectiveness of Drama Therapy on Social Skills of Autistic Children. *Journal of Practice in Clinical Psychology*, 9(1), 9-18. <https://doi.org/10.32598/jpcp.9.1.344.1>.